

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE(Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI-400086

**F.Y.B.A. S.E.M.E.S.T.E.R.-II SEMESTER END EXAMINATION MARCH/APRIL- 2019
SUBJECT: ENGLISH (ANC)**

DAY : Monday

DATE: 08/04/2019

TIME :- 7: 30 a.m. to 9:30 a.m.

MAX. MARKS : 60

- Note: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q1. Write short notes on any three: (15)

- a. Sonnet
- b. Ode
- c. Tragedy
- d. Comedy
- e. Farce
- f. Theatre of Absurd

Q2(A) Discuss Oliver Goldsmith's "Elegy on the Death of a Mad Dog" as a satire on human nature. (15)

OR

(B) Critically appreciate P.B. Shelley's "Ode to the West Wind" in the light of the following statement "If winter comes, can spring be far behind?"

Q3 (A) Vijay Tendulkar's *Sakharam Binder* is a comment on complexity of human nature in the backdrop of poor plight of women in society. Explain giving examples from the drama. (15)

OR

(B) Justify Vijay Tendulkar's *Sakharam Binder* as the treatment of love, sex and violence giving evidence from the text.

Q4. Attempt the following: (15)

(A) Write a short note on any one:

- i) Dramatic elements in the "The Last Ride"
- ii) Poetic Devices in Thomas Campbell's "Lord Ullin's Daughter"

(B) Write a short note on any one:

- i) The ending of the drama *Sakharam Binder*
- ii) Character of "Sakharam"

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI – 400086

FYBA

S E M E S T E R - I I

SEE EXAMINATION MARCH/APRIL – 2019

SUBJECT :- HINDI - I (Ancillary)

DAY : Monday

TIME : 7.30 am TO 9.30 am

DATE : 08/04/2019

MAX MARKS : 60

सूचना :

1. सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।
2. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
3. उत्तरपुस्तिका पर प्रश्न क्रमांक / उपप्रश्न क्रमांक अवश्य लिखिए।

प्र.1) निम्नलिखित अवतरणों की संसाधन व्याख्या कीजिए।

15

क) “आदमी को जीने के नहीं, मनोरंजन के साधन रह-रहकर ईजाद कर रही है। पर यह क्या, आज दोपहर से वह हर बात का समीकरण अस्पताल से ही क्यों बैठा रहा है? सरकार और राजनीति से बेहद चिढ़ होने के बावजूद वह बार-बार सरकार को अस्पताल से क्यों जोड़ रहा है?”

अथवा

“उनका शिक्षक किसी प्रकार की सीख इस उम्र में अपने बेटे को नहीं देना चाहता था। सचमुच का अभाव होता तो उन्हें सहानुभूति भी होती पर यह अभाव पैदा किया हुआ था। यह कभी दूर ना होने वाला अभाव था।”

ख) “मेरी जरा इतिहास में रुचि है। खुदाई करने से इतिहास पता लगता है। अगर खुदाई करने से नगर निकले तो समझना चाहिए कि यहां प्राचीन काल में खेत थे। और यदि मिट्टी भी नहीं निकले तो समझना चाहिए कि खेत नहीं थे।”

अथवा

“साधारण उपदेश तो, हर गिरजे, हर मंदिर और हर मस्जिद में होते हैं, परंतु उनका प्रभाव तभी हम पर पड़ता है जब गिरजे का पादरी स्वयं इसा होता है - मंदिर का पुजारी स्वयं ब्रह्मर्षि होता है - मस्जिद का मुल्ला स्वयं पैगंबर और रसूल होता है।”

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

15

‘भगदड़’ उपन्यास का संदेश अपने शब्दों में लिखिए।

अथवा

‘भगदड़’ उपन्यास के आधार पर ‘कृष्णा’ का चरित्र-चित्रण कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

15

“चीनी फेरी वाला” रेखाचित्र के आधार पर महादेवी वर्मा क्या कहना चाहती हैं? स्पष्ट कीजिए।

अथवा

“भोर का तारा” एकांकी के आधार पर शेखर का परिचय दीजिए।

प्र. ४) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए।

15

क) “भगदड़” उपन्यास का विनोद।

अथवा

कृष्णा की “माँ”।

ख) “मछुओं” के गांव की दशा।

अथवा

“अस्थियों के अक्षर” का रूपसिंह।

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI - 400086
FYBA SEMESTER-II SEE EXAMINATION MARCH/APRIL - 2019

DAY: Monday
DATE: 08/04/2019

MARATHI (ANCILLARY)-I

TIME: 7.30 a.m. To 9.30 a.m.

MAX. MARKS: 60

प्र.१) 'कविता' या साहित्यप्रकाराची स्वरूपवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा

किंवा

(84)

भारतीय व पाश्चात्य परंपरेतील कवितेच्या व्याख्या सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.२) आधुनिक जगातील माणसाचे यंत्रवत होत जाणे बा. सी. मर्ढेकर यांच्या 'किती तरी दिवसांत', 'सकाळी उठोनी..' या कवितांतन कसे व्यक्त झाले ते स्पष्ट करा

किंवा

(84)

पद्मा गोळे यांच्या कवितांतून स्त्रीच्या वेगवेगळ्या भावनांचे चित्र कसे उमटते, ते 'आम्ही कुलीनांच्या कन्या', 'मी इथली', 'आई झाल्यावर' या कवितांच्या आधारे स्पष्ट करा

प्र.३) 'अनुराधा पाटील यांची कविता मानवी मनातील वेदनेशी नाते सांगते.'- 'आठवणी येतात', 'माझी अक्षरं भिजतात', 'गवताच्या वाळलेल्या मुळांसारखी' या कवितांच्या साहाय्याने स्पष्ट करा

किंवा

(84)

“समकाळाला सामोरे जाताना आपण अपयशी, नाकर्ते ठरत असल्याची खंत वीरध्वल परब यांच्या कवितेतून व्यक्त होते.”- ‘जोतिराव फुल्यांचं चित्र’, ‘खूप दूरवर पाहूनही’, ‘आपली नाळ कथी पुरली गेलीच नाही गावकुसात’ या कवितांच्या आधारे विधान स्पष्ट करा

(कृपया मागे पाहा.)

प्र. ४) पुढील प्रत्येक गटातील एक टीप लिहा. (एकूण तीन)

(१५)

- अ) १. कवितेतील अल्पाक्षरत्व.
किंवा
२. गीत व काव्य यातील साम्यभेद.

आ) १. 'संसार' कवितेचे रसग्रहण.

किंवा

२. 'दिवस तुझे हे फुलायचे' या कवितेचे रसग्रहण.

इ) १. 'प्रेमाचं होऊ द्या ना जागतिकीकरण' या कवितेतील सकारात्मक जाणीव.

किंवा

२. 'माझ्या कवितेला यावा' कवितेतून कवीने आपल्या कवितेविषयी व्यक्त केलेल्या अपेक्षा.

*****

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI - 400086
FYBAS SEMESTER-II EXAMINATION MARCH/APRIL - 2019

SUBJECT: POLITICAL SCIENCE- I

DAY: Tuesday
DATE: 09/04/2019

TIME: 7:30 am - 9:30 am
MAX. MARKS: 60

N.B. (1) All Questions are compulsory.

- (2) Figures to the right indicate full marks.
(3) Each question has internal options.

1. List the features of the Indian federal system. (15)

OR

1. Why has there been a growing demand for autonomy by states in India? (15)

2. 'Political parties have become an integral part of the political system.'
Examine the features of the Indian Party System. (15)

OR

2. Explain the growth and downfall of the Indian National Congress. (15)
3. Examine the reasons for the growth of naxal movement and its development up to 1975. (15)

OR

3. Discuss in detail the reasons for growth of criminalization of crime. (15)
4. Trace the growth and development of backwards caste movement and its implication on electoral politics. (15)

OR

4. Evaluate the growth and spread of naxal movement in India post 1975. (15)

RJC19

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI - 400086

FYBA SEMESTER-II SE EXAMINATION MARCH/APRIL - 2019

SUBJECT – HISTORY – PAPER I

History of Modern India (1947 C.E. – 2000 C.E.) – RJAUHIS201

DAY: Thursday

TIME: 7.30 am – 9.30 am

DATE: 11/04/2019

MAX. MARKS: 60

- Note:**
1. All questions are compulsory.
  2. Each question carries 15 marks.
  3. Each question has an internal choice.

Q. 1 A. Discuss the key economic measures undertaken during the Nehruvian era.

OR

Q. 1. B. Outline the main features of the Indian Constitution.

Q.2.A. Highlight the major domestic and international issues handled by Lal Bahadur Shastri during his tenure as Prime Minister.

OR

Q.2. B. State the major achievements of the Janata party government. What led to the Government's downfall ?

Q.3.A. Review India's relations with her neighbouring countries after 1947.

OR

Q.3.B. Explain the trends in Indo - US relations.

Q. 4 A. 'Reservation policy has been misused for Vote Bank Politics'. Comment.

OR

Q. 4 B. Describe the measures undertaken to achieve liberalization and analyse its impact.

RJC19

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALLA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI- 400086

FYBA

SEMESTER: II

SE

MARCH /APRIL - 2019

SUBJECT: GEOGRAPHY – I

HUMAN GEOGRAPHY

(RJAUGEO201)

DAY: FRIDAY

TIME: 7.30am to 9.30am

DATE: 12/04/2019

MARKS: 60

N.B. :

1. All questions are compulsory and carry equal marks.
2. Use of Map Stencils and simple Calculator is allowed.
3. Draw sketches and diagrams whenever necessary.

Q1. A) Find out the Rn from the following information given and determine the settlement pattern. 10

- i) Average Distance between settlements - 4.15 km
- ii) Number of settlements- 30
- iii) Total Area- 900 sq. km

Q1. B) Interpret the given thematic map on the basis of the following criteria.
(Thematic map is attached to the question paper) 10

i) Theme	2
ii) Technique	2
iii) Scale	2
iv) Pattern	4

Q2.A. Account for the various branches of Human Geography. 10

OR

Q2.B. Elaborate on the man-environment relationship in the study of Human Geography. 10

Q3.A. Explain the factors affecting site of rural settlement. 10

OR

Q3.B. Write an explanatory note on types of urban settlements. 10

Q4.A. Account for the growth of population in the world. 10

OR

Q4.B. Discuss the role of geographical factors in the distribution of population in the world. 10

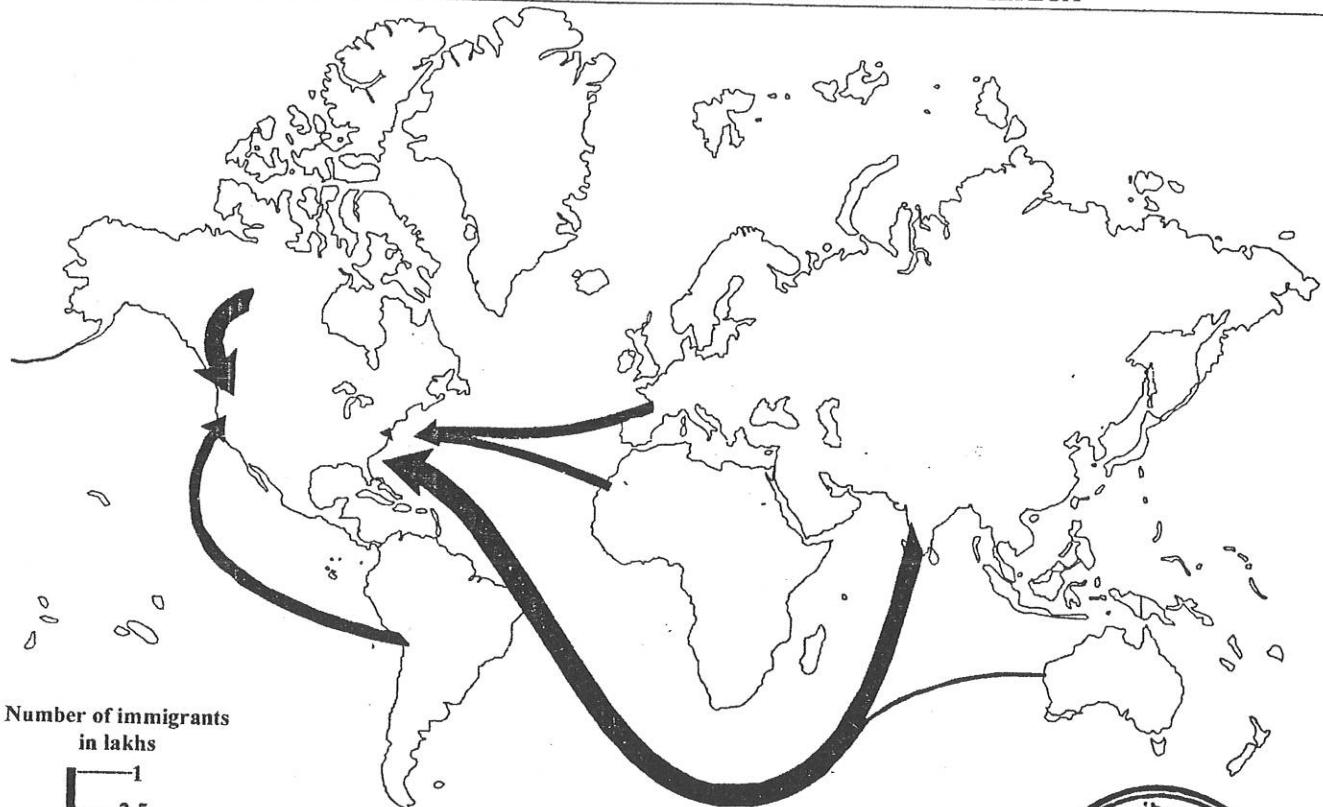
Q5.A. What is migration? Give the types of migration in detail. 10

OR

Q5.B. Explain the recent trends in international migration. 10

PENDIX

MOVEMENT OF IMMIGRANTS TO UNITED STATES OF AMERICA

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI - 400086

FYBA SEMESTER - II SE EXAMINATION MARCH/APRIL - 2019

● ● ● ● ● ● ● ●

SUBJECT: ECONOMICS

PAPER: MACRO ECONOMICS I (RJAUECO201)

DAY: MONDAY

TIME: 07.30am - 09.30am

DATE: 15.4.2019

MAX. MARKS: 60

NOTE: 1. All questions are compulsory.

2. Figures to the right indicate marks to the questions.

- Q.1 Attempt any **TWO** questions from the following. (15)
- Write a note on circular flow of national income in an open economy.
  - a. What is deflator?
    - Suppose a country produces 80 kgs of rice, 80 kgs of wheat, 100 litres of milk and 60 haircuts in 2014. The price of rice is Rs.20 per kg. Price of wheat is Rs. 30 per kg. A litre of milk costs Rs. 40 while a haircut costs Rs.20. In 2015, the same country produces 85 kgs of rice at Rs. 25 per kg.; 60 kg. of wheat is produced at Rs. 45 per kg.; 110 litres at price Rs. 45 per litre and 50 haircuts at a price of Rs. 15 per haircut. Calculate:
      - Calculate nominal GDP for 2014 and 2015.
      - Calculate the real GDP (at 2014 prices) for the year 2015.
  - Discuss sectoral composition of GDP of India.
- Q. 2 Attempt any **TWO** questions from the following. (15)
- Explain the Keynesian concept of Consumption Function.
  - In an economy, $C = 50 + 0.5 Y$ and Investment expenditure is Rs. 14000.
    - Calculate equilibrium level of National Income.
    - Consumption expenditure at equilibrium level of national income.
  - Describe trends and composition of savings in India.
- Q. 3 Attempt any **TWO** questions from the following. (15)
- Explain the meaning of Public Goods and Merit Goods. What are the features of Public goods?
  - Explain the merits and demerits of direct taxes.
  - Discuss the sharing of tax burden between buyers and sellers under relatively inelastic demand and relatively elastic demand.
- Q. 4 Attempt any **TWO** questions from the following. (15)
- What is balance of payments? Write a note on Trade Account Balance and Current Account Balance.
  - Explain the types of disequilibrium in Balance of Payments.
  - What is the rate of exchange? How is it determined?

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI - 400086
FYBA SEMESTER-II SE EXAMINATION MARCH/APRIL – 2019

● ● ● ● ● ● ● ● ●

SUBJECT: Foundation Course - I

DAY: Thursday

DATE: 18/4/2019

TIME: 7.30am to 9.30am

Max. MARKS: 60

Note: 1) All questions are compulsory.

- 2) All questions have internal choice.
- 3) All questions carry equal marks.
- 4) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. A. What is liberalization? Discuss the advantages of liberalization. (15)
OR

Q. 1. B. Briefly describe the role of corporate farming in India. (15)

Q. 2. A. Define human rights. Describe the significance and characteristics of human rights. (15)

OR

Q.2. B. Write a detailed note on 'Right to freedom of religion'. (15)

Q. 3. A. Discuss the threats to the environmental arising from extinction. (15)

OR

Q.3. B. What is sustainable development? State the component and principles and guidelines for sustainable development. (15)

Q. 4. A. What is stress? Examine the causes of stress. (15)

OR

Q.4. B. Explain the types of conflict and suggest the strategies to cope up with conflicts. (15)

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI - 400086
FYBA SEMESTER-I EXAMINATION MARCH/APRIL - 2019
● ● ● ● ● ● ● ●

DAY: Saturday
DATE: 20/04/2019

MARATHI (COMPULSORY)

TIME: 7.30 a.m. To 9.30 a.m.
MAX. MARKS: 60

प्र.१) अरुण शेवते संपादित 'नापास मुलांची गोष्ट' या संग्रहातील शांता शेळकेलिखित 'पन्नासपैकी शून्य मार्क' या लेखातून आयुष्याविषयी कोणता धडा मिळतो, ते स्पष्ट करा.

किंवा

(१०)

"कुसुमाग्रज यांना लहानपणीच साहित्य, नाटक व क्रिकेट यांची गोडी लागली होती." - अरुण शेवते संपादित 'नापास मुलांची गोष्ट' या संग्रहातील 'वाटेवरच्या सावल्या' या लेखाच्या आधारे वरील विधानाचे स्पष्टीकरण करा.

प्र.२) "जिद आणि प्रचंड मेहनत यांच्या साहाय्याने सुशीलकुमार शिंदे यांनी कॉलेजमध्ये विविध उपक्रम करूनही शिक्षण पूर्ण केले." - अरुण शेवते संपादित 'नापास मुलांची गोष्ट' या संग्रहातील 'कोठे होतो कोठे आलो' या लेखाच्या आधारे विधानाची चर्चा करा.

किंवा

(१०)

चंद्रशेखर धर्माधिकारी यांनी वकृत्वकला विकसित करण्यासाठी कोणते प्रयत्न केले, ते अरुण शेवते संपादित 'नापास मुलांची गोष्ट' या संग्रहातील त्यांच्या 'शब्दांचे मोल' या लेखाच्या साहाय्याने स्पष्ट करा.

प्र.३) अरुण शेवते संपादित 'नापास मुलांची गोष्ट' या संग्रहाच्या आधारे पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

(१०)

१. सी. रामचंद्र यांना आलेला शूटींगचा अनुभव.

२. दया पवार यांची शाळेत असतानाच घडत गेलेली जातजाणीव.

३. महात्मा गांधींचे आफ्रिकेतील काटकसरी जीवन.

४. ना.सी. फडके यांच्यावरील वडिलांचे संस्कार.

प्र.४) पुढीलपैकी कोणताही एक उतारा वाचून त्यावर आभारित प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(८)

अ. पूर्वीच्या शेतकऱ्यांचा खर्च ही अगदी बेताचाच होता. त्यामुळे त्यांचें उत्पन्न पुरुन उरत असे. आताच्या शेतकऱ्यांच्या लग्नात दिवावर्ती, पानसुपारी किंवा वाजंत्री यास जितका खर्च होतो, तितक्यात पूर्वीच्या शेतकऱ्यांचें सगळे लग्न आटोपत असे. आणि कित्येक गरिवांचीं तर दोन-दोन लग्ने उरकत असत. सत्यनारायणाचा त्या वेळी जन्महि झाला नव्हता. मग दरमहा सत्यनारायण घालून सालाच्या काठी शेसव्वाशेला बुडणारे शेतकरी मुळीच नव्हते ! पंढरपूर, काशी, प्रयाग वगैरे क्षेत्रे तर कित्येकांच्या पिढीजात पाहण्यात नव्हती. मग प्रवासाचा त्रास व खर्च सोसून बडव्यांची भरती करणारे तेव्हांचे शेतकरी फारच क्वचित् लाखात एक असे. सारांश, पूर्वीचे शेतकरी खाऊन पिऊन सुखी असत याचे कारण हेच की, ते आताच्या शेतकऱ्यांप्रमाणे, उत्पन्नापेक्षा फाजील खर्च कधीही करीत नव्हते, कृष्ण काढून सण करण्याची तर त्यांना सवय नव्हती. अर्थात्, वरचढाची लग्ने करून, बायकोचे दागिने शेटजीच्या येथे गहाण टाकण्याचा त्यांच्यावर कधीच प्रसंग येत नसे! मग सध्याचे वळ्हाड, खानदेश वगैरे भागांतील, अत्तराच्या दिव्याच्या प्रकाशांत वेशेशी संभाषण करणारे मूर्ख शेतकरी पूर्वी कोठून सापडावयाला? अंग मोठून मेहनत करावी, थोड्या सुखांत संतुष्ट राहावे, घरांत एकमेकांच्या आज्ञेत वागावे, सर्वांशी प्रामाणिकपणे वतवि, परस्परांचा सन्मान ठेवावा असें त्यांचें वर्तन असल्यामुळे, त्यांना संसारात भानगडीचे प्रसंग फारसे येत नसत. ते जरी शिकले सवरलेले नव्हते, अगदी अडाणी होते, तरी त्यांच्यात निष्कपटपणा, प्रेमळपणा आणि खरेपणाहि फार होता. त्यामुळे त्यांची कित्येक महत्त्वाचीं कामे तोंडीच लोटत असत.

लेखक - मुकुंदराव पाटील

१. पूर्वीच्या शेतकऱ्यांचा लग्नाचा खर्च किती होत असे ?
२. पूर्वीच्या काळी कोणत्या प्रकारचे खर्च फारसे नव्हते आणि त्यामुळे कोणत्या प्रकारचा शेतकरी लाखात एक असे ,असे लेखक म्हणतो आहे ?
३. पूर्वीचे शेतकरी खाऊन पिऊन सुखी का असत?
४. पूर्वीच्या शेतकऱ्यांना संसारात भानगडीचे प्रसंग फारसे का येत नसत?

किंवा

आ. स्त्री-पुरुष स्पर्धेत आणखीही काही गुंतागुंतीचे प्रश्न निर्माण होतात. ज्यावेळी स्त्रिया आपल्या पात्रेप्रमाणे निश्चित उद्योगामध्ये यश मिळवीत असतात त्यावेळीसुद्धा पुरुषी अहंकाराने त्यांना न मानण्याची पुरुषांची प्रवृत्ती असमर्थनीय असते. पण कधी कधी बढती मिळण्यासाठी किंवा करण्यासाठी स्त्रिया अधिकारी किंवा सहकारी पुरुषांची सहानुभूती किंवा मदत यांचा उपयोग करतात.

हा उघड उघड दुटप्पीपणा असतो. एकीकडे स्त्रीदाक्षिण्य आणि सहानुभूती मागावयाची आणि त्याचबरोबर बरोबरीही मागावयाची. आपली परंपरागत स्त्रीत्वाची मोहिनी वापरावयाची आणि स्वतंत्र स्त्रीची समान अधिकाराची मागणीही करावयाची. या वागण्याने पुरुष चिडत असले तर ते समजण्याजोगे आहे.

'लग्न जमविताना स्त्रिया आपल्यापेक्षा सर्व दृष्टीने वरचढ नवरा शोधतात आणि मग त्याच्या वरचढपणाबद्दल तक्कार करतात' या घटनेबद्दल एका लेखकाने चीड व्यक्त केली होती. पण विवाहामध्ये जर दुर्यम भूमिका वाढ्याला येणार असेल तर जाणूनबुजूनच वरचढ नवरा निवडावा असे स्त्रीला वाटले तर त्यात नवल नाही. आणि प्रत्यक्ष अनुभवात मात्र दोन व्यक्तित्वाची तुलना करताना त्याची आधी वाटलेली बौद्धिक, सामाजिक उंची व्यवहारात खुजी पडते, हे पाहून तिने स्पर्धा करणेही तितकेच समजण्याजोगे आहे. त्याचवेळी पुरुषांचाही दुटप्पीपणा लक्षात यायला हवा. स्त्रीने समानतेच्या पातळीवर स्पर्धा करावी असे म्हणत असताना पुरुषरक्षित समाजात स्त्रीविषयीचा अविश्वास आणि मत्सर यांमुळे तिच्या हाती हुकुमाची पाने कधी लागू दिली जात नाही. संधी मिळाली तर स्त्री आपले व्यक्तित्व अधिक संपन्न व क्रियाशील बनवू शकते. परंतु स्वतःला हवे तसे आणि पुरुषाला हवे तसे एकाच वेळी वागण्याची विलक्षण समस्या तिच्यापुढे उभी असते. या समस्येतून मती गुंग करणारे प्रसंग आणि परिणाम शेकड्यांनी उद्भवत असतात.

लेखक – शांता किलोस्कर

१. स्त्रियांचा उघड उघड दुटप्पीपणा कोणता असतो?
२. स्त्रियांच्या कोणत्या वागण्याने पुरुष चिडत असले तर ते समजण्याजोगे आहे, असे लेखक म्हणतो?
३. कोणत्या घटनेबद्दल एका लेखकाने चीड व्यक्त केली होती?
४. कोणती विलक्षण समस्या स्त्रीच्यापुढे उभी असते?

प्र.५) एका कंपनीने एक नवीन चॉकोलेट बाजारात विक्रीसाठी आणले आहे. त्याची जाहिरात वर्तमानपत्रांसाठी लिहा.

किंवा

(७)

दादर येथे एक नवीन पेटकॅफे उघडले आहे. त्याची जाहिरात वर्तमानपत्रांसाठी लिहा.

प्र.६) पुढीलपैकी कोणत्याही एका उताऱ्याचा एक तृतीयांश सारांश करून योग्य ते शीर्षक द्या. (५)

- अ. संस्कृती बदलत जाते. म्हणजे बदल झाला की, संस्कृती बिघडली असे नव्हे. काही बदल चांगल्यासाठी होतात, काही वाइटासाठी होतात. म्हणून केवळ बदल झाला यासाठीं ओरड करणे जसे योग्य होणार नाही, तसेच बदल झालाच पाहिजे यासाठी अट्टहास करणेही योग्य होणार नाही. समाजसुधारक व राजकारणी पुरुष जाणूनबुजून समाजाला वळण लावण्याचा व सांस्कृतिक प्रवाह बदलण्याचा प्रयत्न

(कृपया मागे पाहा.)

करीत असतात. पण अशा लोकांना फक्त एकाच तळेचा, म्हणजे आपल्याला हवा असलेला बदल तेवढाच इट असतो. त्यांच्या मनातूनहि नाफेरवाल्याप्रमाणे एकाच प्रकारची समाजरचना हवी असते. अशा सुधारकांना सर्वांनी अमुक एका प्रकारेच वागावे असे वाटते व कायदे, वर्तमानपत्रे व रेडिओ ह्यांच्या द्वारा ते आपल्याला एकद्याप 'सुधारणा'चा प्रसार व प्रचार करीत असतात. अशा वेळी व्यक्तीला संस्कृतीच्या कायम ठशांतून थोडेसे का होईना, पण वाहेर पडण्याची जी स्वतंत्रता असते ती नष्ट होते. सुधारणांच्या नावाखाली व्यक्तीचे आचारविचाराचें स्वातंत्र्य नष्ट झाल्यास संस्कृतीचे जीवन संपुष्टात येईल. संस्कृतीला खळखळत ठेवणाऱ्या व्यक्तिरूपी झऱ्यांची स्वल्प का होईना, पण नवनवी जीवनाची देणगी नष्ट होऊन संस्कृती म्हणजे साचलेल्या पाण्याचे डवके होईल. म्हणून सुधारकांनी सुधारणेच्या नावाखाली पिंडा-पिंडात असलेली भिन्न मती दडपून टाकून व्यक्तीला टांकसाळीतल्या नाण्यासारखा एक छाप देण्याचा प्रयत्न करू नये.

किंवा

आ. शेतीचा शोध आणि भाषेद्वारा परस्परसंवाद करण्याच्या क्षमतेची वाढ हा मानवाच्या सामाजिकिकरणाचा एक क्रांतिकारक टप्पा आहे. भटक्या टोळ्या आणि शेती करणाऱ्या, सुपीक प्रदेशात आणि नद्यांच्या किंवा जलाशयांच्या जवळपास स्थायिक होणाऱ्या टोळ्या, यांच्यात जो फरक पडत गेला त्यात आपल्याला सामाजिकिकरण आणि संस्कृतीचा उगम शोधता येतो. परस्परांवर आक्रमण करण्याची पाशवी प्रवृत्ती मानवात उपजत आहे. शारीरिक बळ किंवा धूर्तपणा यांचा उपयोग इतर प्रजातींवर वर्चस्व स्थापण्यासाठी जसा मानवाने केला तसाच तो स्वतःच्या प्रजातीवर आक्रमण करण्यासाठीसुद्धा केला. दुसऱ्या मानवी व्यक्तीवर बळजबरी करण्याची प्रवृत्ती आजसुद्धा आपल्याला मानवी व्यवहारात दिसते. गरोदरावस्थेत मादीच्या शारीरिक स्वातंत्र्यावर बंधने येतात. कदाचित विवाहसंस्थेत नराला प्राबल्य मिळण्याचे मूळ ह्यात असू शकेल. नरांमध्येसुद्धा नैसर्गिक आत्मभाव असतो ह्यातूनच परिवाराची कल्पना आली असेल. नर-मादीची जोडी किंवा काही नर, काही माद्या यांचा कल्प जेव्हा अन्न आणि निवाऱ्यासाठी एकत्र राहू लागले, तेव्हापासून 'समाज' ह्या व्यवस्थेचा विकास होऊ लागला. 'टोळी' ही समाजाची मूळ अवस्था आहे. गेल्या दहा हजार वर्षांत 'टोळ्या'चे रूपांतर 'राष्ट्राची संकल्पना ओलांडून आता जागतिक मानवी समूहाच्या एकात्म व्यवस्थेपर्यंत म्हणजेच जागतिकीकरणाच्या संकल्पनेपर्यंत पोहोचली आहे - असे म्हणता येईल.

प्र.७) पुढील पैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

(१०)

- अ. माझा आवडता खेळाडू.
- आ. सोशल मिडिया आणि तरुणाई.
- इ. एक रम्य संघ्याकाळ.
- ई. रात्री अचानक दारावर थाप पडली आणि.....

*****

RAMNIRANJAN JHUNJHUNWALA COLLEGE (Autonomous), GHATKOPAR (W), MUMBAI – 400086

FYBA

SEMESTER-II

SE EXAMINATION MARCH/APRIL – 2019

SUBJECT :- HINDI COMPULSORY

DAY : Saturday

TIME : 7.30 am TO 9.30 am

DATE : 20/04/2019

MAX MARKS : 60

सूचना :

1. सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।
2. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

( ) उत्तरपुस्तिका पर प्रश्न क्रमांक / उपप्रश्न क्रमांक अवश्य लिखिए।

प्र.1: निम्नलिखित अवतरणों की संसदर्भ व्याख्या कीजिए।

15

क) "प्लास्टिक के फूलों से

बाग को सजाने का
शौक नया चर्चाया,
पानी मर गया है शायद
मालियों की पीढ़ियों का
कोई तैयार नहीं
खाद बन जाने को?"

अथवा

"दैन्य दानव ! क्रूर स्थिति ।
कंगाल बुद्धि : मजूर घर भर ।
एक जनता का - अमर वर :
एकता का स्वर ।
अन्यथा स्वातंत्र्य - इति।"

ख) "...तुम चाहे जितने बड़े अफसर बन जाओ, मेल-जोल इन लोगों से ही रखोगे, जिन्हें यह तमीज भी नहीं है कि सोफे पर बैठा कैसे जाता है...तुम्हें इनसे यारी-दोस्ती करना है तो घर से बाहर ही रखो...आस पड़ोस में जो थोड़ी-बहुत इज्जत है, उसे भी क्यों खत्म करने

पर तुले हो...गले में ढोल बाँधकर मत धुमो...यह जो सरनेम लगा रखा है...यही क्या कम है...कितनी बार कहा है कि इसे बदलकर कुछ अच्छा-सा सरनेम लगाओ...बच्चे बड़े हो रहे हैं...इन्हें कितना सहना पड़ता है।"

अथवा

"गणनायक का पूरा शरीर कुद्द घृणा से गिनगिना उठा । जैसे कोई विषेला सर्प उनके घुटनों से सरका हो । लेकिन सर्प तो उन्हें कभी विषेले लगे ही नहीं थे। और आज...इतनी तीखी विषदंशी पीड़ा की अनुभति उन्हें पहले कभी नहीं हुई थी । ऐसा विस्फोटक आक्रोश कभी नहीं उपजा था । उन्हें लगा, अब शेषनाग हिलेंगे, लोग सीटियों पर सीटियाँ मार उठे थे । कई-कई मुद्राओं पर वंसमोर के नारे भी... ।"

प्र.2: निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

15

'कहाँ तो तय था चरागँ हर एक घर के लिए' गजल का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए।

अथवा

'किस्सा जनतंत्र' कविता के माध्यम से कवि क्या कहना चाहता है? स्पष्ट कीजिए।

प्र.3: निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

15

'वापसी' कहानी के आधार पर गजाधर बाबू का चरित्र चित्रण कीजिए।

अथवा

'कब्र का मुनाफा' कहानी के शीर्षक की सार्थकता पर प्रकाश डालिए।

प्र.4: अ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर पत्र लिखिए।

07

- 1) कश्मीर समस्या बनाम देशभक्ति
- 2) नैतिक शिक्षा की अनिवार्यता
- 3) एक सैनिक की आत्मकथा
- 4) बढ़ती महंगाई

- ब) सूचना के अनुसार निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। 08
- 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के विशेषण शब्द बनाइए। 02
    - क) इतिहास
    - ख) धर्म
    - ग) ग्राम
    - घ) शक्ति
  - 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के भाववाचक शब्द बनाइए। 02
    - क) लड़का
    - ख) मानव
    - ग) पशु
    - घ) इंसान
  - 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के लिंग परिवर्तन कीजिए। 01
    - क) माली
    - ख) प्राचार्य
    - ग) देवर
    - घ) बालक
  - 4) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के वचन परिवर्तन कीजिए। 01
    - क) साड़ी
    - ख) तारा
    - ग) लड़का
    - घ) गुरु
  - 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के पर्यायवाची शब्द लिखिए। 01
    - क) अरण्य
    - ख) उत्कंठा
    - ग) डाकू
    - घ) कमल

6) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के विलोमार्थी शब्द लिखिए।

01

- क) अमृत
- ख) अर्वाचीन
- ग) कुकृत्य
- घ) नास्तिक